

به نام خدا

شماره چاپ: ۱۵۲۴

شماره ثبت: ۶۰۰

دوره هفتم - سال سوم

تاریخ چاپ: ۱۳۸۵/۸/۸

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح ضوابط و نحوه گزینش اعضای هیأت علمی
دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور»

فهرست مطالب

۱	مقدمه.....
۲	۱. ضرورت طرح.....
۵	۲. بررسی هر یک از مواد طرح.....
۷	نتیجه‌گیری و پیشنهاد.....

دفاتر: مطالعات فرهنگی

مطالعات اجتماعی

مطالعات حقوقی

کد موضوعی: ۱۹۰

شماره مسلسل: ۸۱۷۵

بهمن ماه ۱۳۸۵

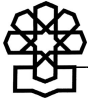

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح ضوابط و نحوه گزینش اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور»

مقدمه

طبق سند چشم‌انداز بیست‌ساله و برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، کشور خواهان توسعه مبتنی بر دانایی و حرکت به سوی جامعه مبتنی بر دانایی است. این امر اقتضا می‌کند نظام قانونگذاری کشور به یک نظام قانونگذاری مبتنی بر دانایی تبدیل شود. به این معنی که اولاً، طرح‌ها و لوایح قانونی بر مبنای مطالعه و پژوهش علمی تدوین و تصویب شوند؛ ثانیاً نمایندگان مردم با رویکرد علمی و با دانش کافی به آن‌ها رأی دهند.

اما، ساختار و محتوای طرح «ضوابط و نحوه گزینش اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور» حکایت از این دارد که متأسفانه این طرح نه تنها بدون مطالعه و پژوهش علمی بلکه بدون دقت لازم و کافی تدوین شده است. بنابراین اگر به همین صورت تصویب شود نه تنها اثربخشی و ثمربخشی لازم را نخواهد داشت. بلکه موجب اختلال در نظام دانایی کشور خواهد شد. برای جلوگیری از این اتفاق گروه آموزش عالی و تحقیقات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ضمن مطالعه اجمالی چگونگی گزینش اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌های معتبر

جهان^۱، نظر کارشناسان مختلف آموزش عالی را به مسأله جلب کرده است که در ادامه این گزارش ارائه می‌شود.

۱. ضرورت طرح

اصل اول در قانونگذاری مبتنی بر دانش تعیین ضرورت طرح قانونی است. ضرورت یک طرح عمدتاً از مسأله‌ای خاص نشأت می‌گیرد. مسأله‌ای که طرح «ضوابط و نحوه گزینش اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور» به منظور حل آن تدوین شده است، نامشخص است. بنابراین نمی‌توان به‌طور اصولی و دقیق درباره ضرورت آن اظهار نظر کرد.

نکات زیر درخصوص طرح قابل تأمل است:

۱-۱. هم‌اکنون هیأت‌های گزینش در سطح وزارتخانه‌ها و دانشگاه‌ها وجود دارند و فعال هستند. برای استخدام و جذب از مراجع مختلف از جمله وزارت اطلاعات، نیروی انتظامی و... استعلام و گواهی عدم سوءپیشینه و گواهی عدم اعتیاد به مواد مخدر نیز جهت استخدام داوطلبان اخذ می‌شود.

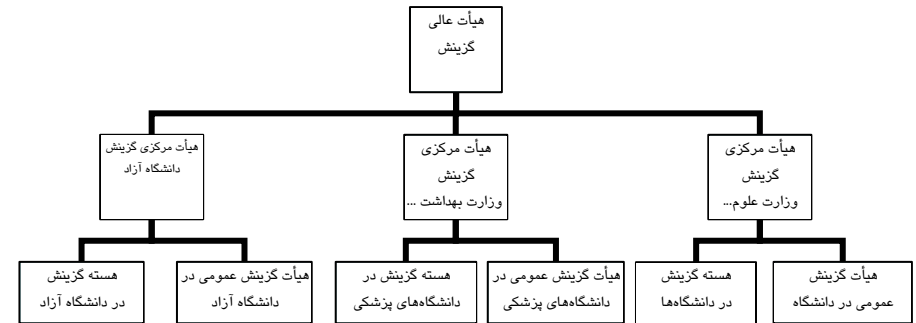
۱-۲. با تصویب ماده (۹۹) قانون برنامه سوم توسعه و قانون اهداف و وظایف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مجلس شورای اسلامی وظایف خود را در رابطه با ایجاد وحدت رویه و انسجام بخشی انجام داده است و دیگر ضرورتی بر ورود به

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۵)، چگونگی جذب اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران و چند دانشگاه معتبر جهان، گروه آموزش عالی و تحقیقات.

مباحث اجرائی، کارشناسی، اقتضایی چون گزینش هیأت علمی، ندارد.

۱-۳. ساختار نهادهی طرح پیشنهادی که در شکل زیر به نمایش گذاشته شده است، حکایت از «تمرکزگرایی» و ساختار سلسله‌مراتبی و بوروکراتیک این طرح دارد که ممکن است با قانون «اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» و قانون «برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی» و روح حاکم بر نظام دانشگاهی از جمله استقلال دانشگاه‌ها مغایر به نظر آید.

طبق ماده (۱۰) «قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که در مورخ ۱۳۸۳/۵/۲۸ به وسیله مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید و به وسیله شورای نگهبان تأیید شد، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی دارای شخصیت حقوقی مستقل هستند و برابر ضوابط و آیین‌نامه‌های خاص مالی معاملاتی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی که به تصویب هیأت‌امنا و تأیید وزیر می‌رسد، اداره می‌شوند.

در تبصره همین ماده که به توضیح این ماده می‌پردازد، ضمن تأکید بر تحقق

تمرکززدایی ظاهراً چنین به نظر می‌رسد که مسائل قانونگذاری در زمینه آموزش عالی نیز به لوایح پیشنهادی از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری منوط شده است:^۱

طبق ردیف ۹ از بند «ب» ماده (۲) قانون مذکور تأیید صلاحیت و صدور احکام اعضای هیأت‌های ممیزه، هیأت‌های امنا، هیأت‌های مؤسس، هیأت‌های گزینش اعضای هیأت علمی و هیأت‌های انتظامی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری طبق ضوابط و مقررات موضوعه «به‌عنوان یکی از مأموریت‌های اصلی و ازجمله اختیارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» ذکر شده است.

علاوه بر آن، در قانون وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، نظارت بر دانشگاه و مراکز آموزش عالی ازجمله دانشگاه آزاد، برنامه‌ریزی برای جذب متخصصان ایرانی داخل و خارج از کشور جهت همکاری علمی، تحقیقاتی و فناوری بر عهده این وزارتخانه گذاشته است.

۱. تبصره ماده (۱۰) - به منظور تحقق تمرکززدایی در فعالیت‌های اجرائی بخش آموزش عالی و پژوهشی افزایش اختیارات هیأت‌امنا، شوراهای علمی و مدیریت اجرائی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی، تنظیم حدود اختیارات حوزه‌های ستادی وزارتخانه در امور دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی، تقویت ترکیب اعضای هیأت‌های امنا، تعریف و تبیین مسئولیت‌های متقابل دولت و هیأت‌های امنا و نحوه نظارت بر فعالیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، لوایح و تصویب‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و اصلاحیه‌های لازم توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تنظیم و برای طی مراحل قانونی به مراجع ذیصلاح ارائه خواهد شد.

۲. بررسی هر یک از مواد طرح**ماده (۲)**

۱. تشکیل هیأت عالی گزینش با قانون وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب سال ۱۳۸۳ که نظارت بر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی را بر عهده این وزارتخانه گذاشته، در تعارض است.

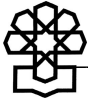
۲. جایگاه سازمانی هیأت عالی گزینش مشخص نیست. این هیأت وابسته به کدام یک از نهادهای موجود است؟ یا دبیرخانه آن در کدام یک از نهادهای موجود مستقر خواهد شد؟

۳. در این ماده هیأت عالی گزینش از دبیران هیأت‌های مرکزی دو وزارت علوم و بهداشت و درمان و دانشگاه آزاد اسلامی نام برده شده است، بدون این‌که ترتیب انتخاب آن‌ها مشخص شده باشد. حال آن‌که دبیرخانه فعلی هیأت مرکزی گزینش استاد در مراجع مذکور براساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی نصب شده‌اند که در صورت تصویب طرح پیشنهادی عملاً عاملیت اجرائی خود را از دست می‌دهند.

۴. ماده (۲) یک سطح به ساختار سلسله مراتبی گزینش استاد اضافه می‌کند که در جهت خلاف سیاست کوچک‌سازی دولت محسوب می‌شود.

ماده (۳)

۱. در ماده (۳) بی‌آن‌که ترکیب اعضای هیأت‌های مرکزی گزینش در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد

اسلامی مشخص شود، به تشکیل آن‌ها حکم داده شده است.

۲. در بند «الف-۳» ماده (۳) طرح، دانشگاه آزاد اسلامی، تا حد یک وزارتخانه ارتقا یافته و به‌عنوان یک نظام موازی با وزارت علوم در نظر گرفته شده است. به‌گونه‌ای که رأی آن سیاست‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌های دولتی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در حالی که این دانشگاه از نظر سازمانی باید هم‌ردیف دانشگاه‌های دولتی و دیگر دانشگاه‌های غیر انتفاعی دیده شود و مطابق قانون تحت نظارت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، باشد.

۳. در ردیف ۲ بند «ب» ماده (۳) به بررسی صلاحیت علمی داوطلبان با تشکیل گروه‌های گزینش علمی اشاره شده است، بدون این‌که به شورای عالی برنامه‌ریزی و هیأت‌های ممیزه دانشگاه‌ها اشاره‌ای شده باشد، که این موضوع با توجه به رویه معمول، نقش هیأت‌های ممیزه دانشگاه‌ها را در گزینش علمی با ابهام مواجه می‌سازد.

ماده (۴)

در ماده (۴) اولاً وظایف هیأت گزینش عمومی در دانشگاه‌ها مشخص نیست. ثانیاً در بندهای «۱» تا «۴» به جای دانشگاه، دستگاه ذکر شده است.

ماده (۵)

۱. جمهوری اسلامی ایران برای رسیدن به جایگاه مطلوب خود در سطح جهان از نظر علمی و اقتصادی، نیازمند استفاده حداکثری از ظرفیت‌های علمی داخلی و بین‌المللی

است. از این رو استفاده از دانشمندان و اساتید جهانی (مسلمان و غیرمسلمان) ضروری است. بندهای «۲» و «۳» در ماده (۵) تأمین‌کننده این هدف نیستند. لذا باید به نحوی تدبیر شود که مانعی برای جذب برخی از نخبگان داخلی و بین‌المللی نشود.

۲. استفاده از واژگان مبهم و بدون تعریف قانونی مانند «رفتار خلاف حیثیت و شئون شغلی»، «مناهی اخلاقی»، «التزام عملی به احکام اسلامی» در ماده (۵) که امکان تفسیر شخصی در مورد آن‌ها وجود دارد، منجر به تبعیضات ناروا و تضییع حقوق داوطلبان عضویت در هیأت علمی دانشگاه می‌شود که با بند «۹» اصل سوم قانون اساسی^۱ مغایرت دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

با توجه به عزم و اراده ملی در تحقق «توسعه دانایی» و احکام «چشم‌انداز بیست‌ساله برنامه چهارم توسعه» و اهمیت جذب اساتید دارای صلاحیت‌های علمی، اخلاقی و اعتقادی برای محقق ساختن اهداف مزبور، اگر نمایندگان مجلس شورای اسلامی به اطلاعات و مطالعاتی فراتر از این گزارش نیاز دارند فرصتی فراهم آورند تا مرکز پژوهش با به‌کارگیری کارشناسان خبره بیشتری، طرح را با رویکرد جدید مطالعه و نتیجه را ارائه دهد.

۱. بند «۹» اصل ۳ قانون اساسی: رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی.

شماره مسلسل: ۸۱۷۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح ضوابط و نحوه گزینش اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور»

Report Title: Critical view about; Bill of rules and members of universities and high education centers of country

نام دفتر: مطالعات فرهنگی

تهیه و تدوین: یزدان ابراهیمی، ملکه آقابزرگی

ناظر علمی: حمید صراف

متقاضی: کمیسیون آموزش و تحقیقات

ویراستار: _____

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آن‌ها: _____

منابع و مأخذ تهیه گزارش: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۸۵/۱۱/۱